

Ksenija Prunkova:

Solnčna roža.

a plotom je bilo smetišče, kjer so odlagali zidarji ilovico, kamenje, okruške opeke in malto, da je bil tam že velik kup. O, pa ni bila tam samo ilovica, kamenje, okruški opeke in malta, tam je ležalo še petero imenitnih reči, ki so prišle tja, sam Bog si ga vedi, kako. Te imenitne reči so bile: velik star čevelj, z okencem za palec (če bi bila noga v njem), drobna rdeča baržunasta peta ženske copatke, glinasta črepinja, kos zarjavelih vilic in še nekaj, o čemer pa dolgo ni nihče vedel, kaj je prav za prav. Pozneje se je izkazalo, da je samovarjev roček. Teh petero osebnosti se je smatralo za najimenitnejše na smetišču in ker so ležale baš druga blizu druge, so se seznale in ustanovile društvo za povzdigo družabnosti. Lahko si mislite, da so bile te osebnosti zelo različnega značaja, zato so se večkrat sprle med sabo, zlasti vilice so bile strupenije in zbadljive sorte; vendar so se osebnosti kmalu pobotale, ker bi bilo sicer preveč dolgočasno na smetišču.

Bilo je zgodnjega jesenskega jutra. Megla je pršla čez travnike in vrtove, da je bilo vse vlažno in dolgočasnivo.

Na smetišču pa, tik za plotom — kakor da se je tja izgubil solnčni žarek — je ležalo nekaj zatega, toplega. Bila je solnčna roža, odlomljena tik nad korenino, z enim samim čudovito velikim cvetom. Bog ve, kako je prišla tja; ležala je na kamenju in je umirala.

To je bil za naše osebnosti nov dogodek, ki jim je dal mnogo opravka. Niso opazile njene žalosti, jezilo jih je, da se solnčna roža nič ne zmeni zanje in se nič ne predstavi. Saj jih je tako zanimalo, kdo in kaj je, odkod je prišla in kako in zakaj?

»O,« je zabavljajl čevelj, »misli, da smo prenizki zanjo. Pa nismo. Jaz sem gosposki čevelj!« se je postavljajl bahavo, da bi ga roža čula.

»Rees?« so se začudile vilice in še zbudle: »Kako pa, da te je vagabund vrgel na smetišče! Še zanj si bil preslab!«

»Vagabund, vagabund!« se je razhudil čevelj. »Že pri rojstvu sem bil gosposki čevelj, in kar si pri rojstvu, ostaneš vse življenje, in kar ti je usojeno pri rojstvu, to te doleti.«

»Tebi je bilo usojeno, da te bo nosil vagabund na nogi,« so nagajale vilice.

Čevelj pa se je izognil: »Moj gospodar je bil velik gospod, ker je imel trebušček in debelo zlato verižico nad njim. In roke je držal v žepu in je žvenketal z denarjem. Mesar je bil — o, in velik gospod, ki je imel trebušček in debelo zlato verižico nad njim, in jaz sem bil njegov prazniški čevelj.«

»Tudi jaz sem bila gosposka copatka,« je hitela rdeča baržunasta peta. »Moja gospodinja je bila prelepa gospa in je tudi prelepo pela. O, nebeško je pela! Bila je operna pevka, in to je še imenitnejše kot mesar. Zvečer je odhajala zdoma in je pela! Saj pravim, nebeško je pela! Pozno je prihajala domov, s polnim naročjem rož, in je bila zelo trudna. In dragocene rože so bile to: orhideje in hijacinte in kamelije, ne pa take navadne, ki rastó pri nas. Bila je pač umetnica in je nebeško pela! Zlati čeveljček, moj bratranec, katerega je vedno zvečer obula, mi je to pravil! In jaz sem bila njena copatka, njena copatka!« Tu ji je zmanjkalo sape, kar je hitro izrabil čevelj:

»Če je bil tisti čeveljček tvoj bratranec,« je hitel, »sem jaz tvoj stric!« in jo je potapljal po rami.

»Buu!« se mu je izmaknila peta, »moja gospa je bila umetnica, in čevlječek je bil iz tenkega, zlatega brokata; tvoj gospodar je bil pa mesar, in ti si iz debelega, trdega, škripajočega usnja. Ti že nisi z mano v sorodu!« se je namrdnila.

»Ej čevlji je pa le čevlji, in copata je tudi neke vrste čevlji; vsi čevlji pa so si v sorodu, pa naj bodo iz brokata ali iz usnja,« so spet zbudle vilice.

»Jej! Jej! Jej! Kaj sem se domislil!« je opozoril nase samovarjev roček, oni, o katerem dolgo ni nihče vedel, kaj je prav za prav. »Premislite, zdaj se mi je zasvetilo: tudi jaz sem bil operni pevec. Pel sem, navadno le proti večeru, pozimi. Napolnili so me z vodo, prižgali plamenček, pa me je tako segrel in navdušil, da sem začel peti. Čaj so stresli v vodo, da je zadišalo po sobi, in takrat sem najlepše zapel. Zdaj vem, da sem bil operni pevec — o, in sem mislil, in tudi drugi so mislili, da sem navaden samovar!«

»Samovarjev roček,« so se vteknile vmes vilice.

»Saj sem bil po tem takem tudi jaz operni pevec,« se je ojunčila sicer boječa in molčeča glinasta črepinjica, ki je bila nekoč, v daljnih mladih letih — lonček. »Tudi v meni je ropotalo, kadar se je kuhal fižol.«

»V meni pa ni ropotalo, v meni je pa pelo!« je ogorčeno ugovarjal roček.

Vilicam je zmanjkalo besed in so molčale.

Osebnosti so se torej izkazale, da so zelo imenitne, in so škilile k roži, kajti zdela se jim je zelo lepa z veliko zlato krono, in so komaj čakale, da bi jih ogovorila.

Solnčna roža je pa ležala tiho in nepremično gledala v solnce, kajti megle so se bile že davno razpršile. Nebo je bilo azurno in kristalno čisto, kakor da je povezana ogromna kristalna čaša nad zemljo, in zdelo se je, da bi tudi zapela kakor kristalna čaša, če bi kdo mogel potrkati nanjo s prstom.

V tem jutru se je roža poslavljalna od solnca. Pa je nekaj padlo tik solnčne rože na tla, kot da je priletela z neba kepa rjave grude — bil je škrjanček. Prislonil je glavico ob cvet, s kljunčkom je pobral rosne solze z lica rože in je zažrgolel prav tiho:

»Ne jokaj, solnčna roža, kraljica vseh rož, ki te je solnce kronalo za kraljico! Ne boš umrla, živela boš naprej, živela, saj ti je solnce oče, zemlja mati!«

Roža je bila potolažena. Z zaupanjem je gledala v solnce in je pozabila na smrt. Škrjanček pa je vzletel in se je dvigal in dvigal naravnost v solnce in je zapel pesem o življenju, da so obstrmela vsa bitja in so bila potolažena, dasi so slutila že jesen.

»To je božji pevec,« so dejale vilice in niso bile kar nič več zbadljive. Tudi čevlji, peta, roček in črepinjica so prikimali in so molčali, kajti škrjančkove besede so jih čudno pretresle, saj v dnu srca niso bile niti zlobne niti pokvarjene.

Solnce je stalo v poldnevu, ko je prišel mimo smetišča dolg, suh dečko v temnomodri, delavski obleki, z velikimi lačnimi očmi. Sedel je na kup kamenja in je čakal, da je prišlo z nasprotne strani drobno, šibko dekletce — njegova sestra — z istimi lačnimi, nekoliko začudenimi očmi. Prinesla je bratcu, ki je bil v delu pri kovaškem mojstru, kosilo, da ni hodil vso dolgo pot do doma v predmestju. Vsak dan sta se čakala otroka na tem mestu, za plotom.

»Lačen sem,« je pozdravil bratec sestrico. Ona pa je molče sedla k njemu, zgrnila pred njim borno kosilce in ga je resno gledala, dokler je

jedel. Ko je končal, je šele odmaknila pogled od njega in tedaj je opazila uvelo solnčno rožo za plotom. Pobrala jo je in pokazala bratcu. Občudovala sta njen temni obrazek in mehke, žametne, uvele listke.

»Domov jo vzamem,« je določila deklica, »da si v vodi opomore. Tako lepa je in uboga.«

»In zlato krono ima, morda je kraljica!« je uganil deček.

Nato sta krenila otroka vsak v svojo smer: bratec v kovačnico, sestra pa domov v predmestje.

Ko se je vrnil bratec zvečer z dela, mu je že oddaleč klicala sestra:

»Solnčnica si je opomogla, nič več ne poveša glavice!«

Po revni večerjici sta jo otroka še dolgo občudovala in ugibala, kje je bil njen dom. Ko je bilo že čisto temno in se niso več razločili zlatorumeni listki od temnega obrazka solnčne rože, sta otroka zlezla v posteljo in sta utrujena zaspala.

Ponoči pa se je zgodilo čudo.

Podzemna izba, ki je bila še podnevi mračna, je zažarela v bajni svetlobi. Svetloba pa je prihajala od solnčne rože. Roža je bila vsa spremenjena: zdelo se je, kakor da stoji sredi izbe čudovito lepo vilinsko bitje, temne, zagorele polti, v smaragdno zeleni obleki, z zlatorumeno krono na glavi, z dobrimi, črnimi očmi. Solnčna roža je govorila bratcu in sestrici:

»Jaz sem kraljica rož. Solnce mi je oče, zemlja mi je mati, luna pa je moja dobra tetka. Živela sem med sesticami v vrtu in sem jim bila sestra in kraljica. Ves pisan je bil naš dvor. Po gredicah so sanjale astre, kakor drobna večna lučka je plamtela goreča ljubezen, v travi so se smejale marjetice: to so mi bile družice in spremstvo. Imeli smo dvorskega pevčka — škrljančka; dvorski norček je bil rdeči mak. Veselo je bilo v našem kraljestvu, vedno smo imeli polno gostov. Čebelice je gostila lipa s sladkim medom, metuljčkom pa je ponujal slak v belih, prozornih čašah hladne rose, da so veselo plesali. Vse rožice so se pozibavale z vetrom. Harmoniko je vlekel muren, kos je žvižgal na piščal, da se je režala celo resna in huda moja telesna straža v rdečih kapah — paprika v gredicah. Fižol ji je pomagal stražiti in se je naslanjal na svoje leseno sulico.

Oj, takrat je bilo lepo! Že so si prišile krizanteme na zelene plaščke sive gumbe — popke, ko se je zgodilo, da so me otroci utrgali tik nad korenino. Igrali so se procesijo in so me rabili za bandero. Nosili so me visoko v sprevodu, ovenčani s slakom in marjeticami. Ko pa so se naveličali, so me vrgli za plot; tam sem obležala. Ponoči me je pojila rosa, zjutraj pa sem začutila, da mi pojemajo moči in da bom umrla. Že sem se poslavljala od solnea, ko sta prišla vidva in sta me pobrala in napojila. A zdaj spet čutim, da bom kmalu umrla. Vsaki umirajoči solnčni roži pa se izpolni kaka želja. Solnce jo izpolni. V zahvalo, ker sta me pobrala in mi podaljšala življenje, pa odstopam vama to željo. Tetki luni jo povejta, ona jo bo pa povedala solncu. In izpolnila se vama bo tako gotovo, kakor sem jaz kraljica rož.« —

Glejte! Po rimski cesti je že stopala srebrna luna, in zvezdice so ji svetile. Rimska cesta se je začenjala na vzhodu, v loku se je spenjala čez vse nebo in je vodila naravnost skozi okno v izbo k temu bratcu in sestrici. Že je bila pomešana zlatorumena svetloba v izbi z lunino srebrno in že je stala luna sama v izbi. Bila je okrogla, debelušna, dobrodušna tetka, z belim obrazom, prijaznimi očmi, z okroglim podbradkom, v srebrnem predpasniku.

Bratec je pošepetal sestrici željo — in čudno — bila je ista, kar si je želela sestra. Zato je pogumno stopila pred tetko luno in je dejala:

»Želiva, da bi ta solnčna roža ne umrla, da bi vedno živela!«

»Tako j pohitim za solncem,« je dejala tetka luna, »da ga čimprej dohitim in mu povem to željo. Cesta, obrni se, zvezdice, stopajte!« — in že je bila cesta obrnjena, iz izbe je vodila skozi okno, v loku se je spenjala čez vse nebo in je vodila naravnost na zapad. Po njej je stopala luna, in zvezdice so ji svetile.

»Počasi gre, vse prepočasi,« sta gledala za njo otroka. »Da nama ne bi roža prej umrla, preden tetka luna dohiti solnce!«

Ko se je danilo prav polagoma od vzhoda, se je sestra zbudila. Z bosimi nogami je stopila k oknu: ni bilo na nebu več rimske ceste niti zvezdic niti lune.

»Bog ve, če je dohitela solnce?« se je zbala sestra. »Stara je že tetka luna in debelušasta. Naj bi bila rajši sedla v veliki voz, da bi bilo šlo hitreje. Tako se bojim, da bo roža prej umrla.«

Pogledala je prestrašena na solnčno rožo: listki njeni so viseli ob stebelcu navzdol, glavica je omahnila, listki v kroni so bili zgubančeni in rjavi, nekaj jih je že odletelo.

»Zdaj je prepozno!« si je mislila sestra.

Po treh dneh sta otroka zakopala rožo na dvorišču pod visokim, sivim zidom.

»Zdaj je prepozno,« je ponovila sestra, »zdaj je mrtva.« In debela solza ji je zdrknila čez lice.

»Saj se ti je vse skupaj le sanjalo,« jo je tolažil bratec.

Drugo poletje pa je vzbrstela in vscvetela pod sivim zidom na dvorišču velika, lepa solnčna roža. V zakopanem cvetu je bilo zrelo semensko zrno, in iz njega je pognala nova solnčna roža.

»Zgodilo se je čudo, da se nama je izpolnila želja,« je dejala sestra in je imela prav.

Solnčna roža je cvetela vse poletje. In potem je poletje za poletjem vzcvetela nova solnčna roža, ki je vzbrstela iz novega semena. Še danes cvete pod visokim sivim zidom v predmestju solnčna roža, sestra je pa že davno stara mamica.

Tako se je izpolnila škrjančkova prerokba, in ta zgodba je resnična. Kdor ne verjame, naj gre pogledat ali povprašat na smetišče za plotom. Morda so tam še čvelj, peta, roček, črepinjšica in vilice. Ti so bili priča ...

